

Opgave 5: På jagt efter årsagen til naturens anvendelse i digte

Sneen har lagt sig som et tæppe over det danske land. Enhver fugl, insekt og andre dyr har for længst måtte overgive sig til de almægtige kræfters bitre frost og kulde. På den anden side af ruden med en kop kaffe ved hånden er den dominerende frost udskiftet med en ubeskrivelig fascination af naturens væsen. Tæppet af sne er indenfor lavet af uld, og forrådet i mit vinterhi er hverken nødder eller frø, men en digtsamling. Selvom digtsamlingen er tyk, har jeg allerede haft de første tanker og sågar bekymringer om, hvorvidt forrådet er tilstrækkeligt. En anden tanke, som også er begyndt at spire, er observationen, at størstedelen af digtene beskæftiger sig med naturen. Men hvad er natur overhoved? Altså udover et begreb, som kastes rundt i flæng, og som anvendes om alt fra menneskedyrkede, solgule rapsmarker og grønne bøgeskove til store sandklitter og tilvoksede grusgrave?

Ved første øjekast kan det virke paradoksalt, at menneskedyrkede rapsmarker, der sprøjtes med insektdræbende kemikalier, den vandrende sandkasse, Råbjerg Mile, og råstofindustriens restprodukter, grusgrave, kan kategoriseres sammen med noget så idyllisk som grønne bøgeskove med fuglekvidder. Man derfor kunne fristes til tror, at det faktisk udelukkende er bøgeskoven, som er ægte natur, og det resterende blot er upræcis sprogbrug, men ifølge Erik Skyum-Nielsen favner begrebet natur faktisk endnu bredere end ovenstående. *”Derudover betyder ’natur’ som regel to vidt forskellige ting, nemlig på den ene side den uforarbejdede omverden ... og på den anden side en tings sande væsen, dens egenart eller inderste beskaffenhed...¹”*. Med dette syn på natur er den vandrende sandkasse

og den vilde plantevækst i en efterladt grusgrav også natur, hvilket kan stritte imod ens intuition. Endnu mere radikalt bliver menneskets instinktive væremåde også inkluderet som værende natur. Man kan i forbindelse hermed spekulere over, om mennesket ikke har udviklet sig længere end, at vores grundlæggende væremåde endnu er dybt forplantet i naturen. Hvis man betragter denne anskuelse af natur i et andet perspektiv, kan man se, at den ro, som mange finder i naturen, bekræfter, at mennesket også til en vis grad hører hjemme i naturen, og derfor også tildeles er en del af den. Men med ideen om at der eksisterer to former for natur, følger spørgsmålet om, hvad det så er for en slags af de to former for natur, som anvendes i naturdigte?

Ved en overfladisk læsning af mange digte ville det indlysende svar være, at det er natur i betydningen af ”den uforarbejdede omverden”, der nøgternt beskrives. Men ved en nærmere læsning af eksempelvis Benny Andersens ”Kærligheden” ser man, hvordan den anden form for natur blomstrer, som var det et bunddække, der blot er gemt under store og iøjnefaldende buske. I Benny Andersens ”Kærlighed” beskrives kærlig samt følelsen af at være alene. Beskrivelserne af følelserne bliver båret af naturen, hvilket kan ses i citatet: *”Hvordan mon de klarer sig så langt fra hinanden. Kan lige nå næste træ med en bladspids og så er det træ måske slet ikke det rigtige²”*. Anvendelse af naturen som motiv synes således at være bestemt af, at begge former for naturopfattelse anvendes i en symbiose, hvilket er en ide, som Erik Skyum-Nielsen kan tilslutte sig.

”Men i naturdigte bringes de to grundbetydninger sammen. Vi kan generelt sige, at det at tilvirke et naturdigt, det er at bruge et udsnit af den fysiske omverden til at fremsætte et udsagn om verden, herunder om mennesket og dets forhold til verden³”.

Man må imidlertid spørge sig selv, om der ikke eksisterer andre former

¹ Tekst 5a. Linje 9-15

² Tekst 5c. Linje 5-9

³ Tekst 5a. Linje 19-22

for naturdigte end overstående, og om man ikke får taget alle naturdigte over en kam? Det kunne jo sagtens være fortolkningslysten, der er skyld i, at vi som regel finder en forbindelse mellem en naturbeskrivelse og menneskets forhold til verdenen.

Min tankestrøm afbrydes kortvarigt, idet opmærksomheden tilbage under tæppet er blevet fanget af en fugl, der har vovet sig ud i et desperat forsøg på at finde noget føde. Måske dens forråd ikke er lige så tilstrækkeligt som mit af naturdigte eller måske var den uberørte sne for tillokkende, når nu man er udrustet med en dunjakke fra fødsel. Mens fuglen kigger forvirret rundt i den hvide verden, ledes mine tanker på ny til nogle spørgsmål. Hvilken rolle spiller naturen i naturdigte, og hvorfor anvendes lige netop naturen og ikke noget andet?

Indenfor lyrik anvendes der ofte billedsprog herunder især metaforer. Ved at anvende naturen som kildeområde i sine metaforer kan man beskrive et mere komplekst målområde. Altså med andre ord så bliver det lettere for læseren at få beskrevet en sindstilstand, stemning eller et komplekst fænomen, hvis det forbindes med noget, som vedkommende i forvejen er bekendt med. Netop denne anvendelse af naturen er også, hvad digterne ifølge filosofen Hans-Jørgen Schanz gør. Han udtaler: *"Spørger man digterne, vil man få at vide, at det for dem er ganske svært at adskille menneskets forhold til naturen fra dets relationer til samfundet, sig selv eller Gud."*⁴ Ved nærmere eftersyn af B.S. Ingemanns "I sne står urt og busk i skjul" virker dette også til at være tilfældet. Mens det på overfladen er en beskrivelse af vinterens kulde og frost, som bliver afløst af forårets grønne blade og blomster, så bliver det religiøse indhold mere tydeligt i fjerde strofe: *"giv tid!, og bi på herrens stund, - Hans skønhedsrige kommer!"*⁵. På den måde anvender B.S. Ingemann naturen til at beskrive den vidunderlige udvikling fra vinter til forår og senere hen sommer. I forhold til årstider

bliver det fra sommer af kun koldere og mørkere, men B. S. Ingemann anvender udviklingen til at beskrive, at hvis man blot venter lidt endnu, vil der komme en lige så fantastisk ændring, og man vil komme til Edens have.

Man kan spørge sig selv, hvorfor det netop er naturen, som anvendes som kildeområde og ikke noget andet. Hertil ville man kunne påstå, at en anden fordel ved at anvende naturen som kildeområde er, at digtene bliver mere holdbare end værker indenfor eksempelvis science fiction, hvor den teknologiske udvikling gør, at værkerne får en langt tidligere udløbsdato.

Tilbage i stuen har kaffen endelig opnået en drikkelig i temperatur, og den indre varme står i stor kontrast til kulden, som dominerer udenfor. For fuglen, der farer rundt udenfor, må man håbe, at foråret kommer lige så hurtigt som i B. S. Ingemanns "I sne står urt og busk i skjul", da den efterhånden ser både træet og udmattet ud. Tankerne om forårets første blomster minder mig om børnesangen fra 2. verdenskrig om den lille blå anemone, hvor naturen også er dominerende. Her bliver naturen imidlertid anvendt som en allegori over nazismen, og budskabet bliver en indirekte handlingsregulerende sproghandling, der opfordrer befolkningen til at gøre oprør. I denne sammenhæng blev naturen anvendt, idet tyskerne havde indført censur for, hvad man kunne tillade sig at skrive. Men hvilken betydning spiller digtets samtid for, hvordan naturen bliver anvendt i naturdigte?

Man kan forestille sig at en teksts samtid har stor indflydelse på dens indhold. Hvis man betragter lyrik fra romantikken såsom nationalsange: "Der er et yndigt land" af Adam Oehlenschläger, så er naturen langt mere idealiseret og smukt beskrevet end i Julie Sten-Knudsens: "Spor efter fugle", hvor naturen ikke fremstår uberørt og idyllisk, men ødelagt og forurenset som følge af cigaretskodder og

⁴ Tekst 5a. Linje 37-39

⁵ Tekst 5b. Linje 15-16

plastiskflaske⁶. Dette digt er også moderne og fra 2017, hvor tanker om miljø- og naturbeskyttelse ikke lå begravet i den danske muld. En udenforstående kan spekulere på, om dette er en generel tendens, eller om det blot er en enlig svale. Vi kan ikke uden videre afgøre netop det, men ifølge Hans-Jørgen Schanz skriver: *"Mange naturdigte indeholder en kobling, der giver ophav til drøftelse af moral, en kraftudladning af kærlighedsdrift eller et mellemværende med det hellige"*⁷. Men da det først var med det moderne gennembrud, at ideen om at sætte samfundet under debat blev dominerende, er det måske urimeligt at forvente, at det er et element, som optræder i tekster fra før det moderne gennembrud. Man kan tilsvarende forestille sig at nutidens sekulariserede samfund betyder, at digtere er mindre tilbøjelige til at skrive om noget guddommeligt. Alligevel kan man forestille sig, at visse aspekter af naturdigtes anvendelse af naturen har været forholdsvis konstant, idet kærlighed er temmelig universelt og kun har ændret sig marginalt.

Mange siders læsning i min digtsamling og en efterhånden tom kaffekop senere har en fornemmelse af naturdigtenes brug af naturen som motiv vokset sig frem. Stammen og centrum for anvendelsen af naturen er, at naturen er meget udbredt, og mange mennesker derfor kan relatere til det. På denne stamme sidder alverdens grene med emner såsom kærlighed, religion eller noget helt tredje. For enden af grenene er de fineste små blade fyldt med næring og nye indsigter til læseren. Alt dette holdes fast af stammens rodnet, som gør, at værket stadig står selv mange år efter, at det er blevet skrevet. Rodnettet er det faktum, at der har været en marginal udvikling med naturen, og man derfor mange år efter forsat kan læse og forstå det. Om denne fornemmelse holder, eller om jeg ikke kan se skoven for bare træer, må således være en overvejelse til en anden dag.

⁶ Tekst 5d. Linje 13-14

⁷ Tekst 5a. Linje 40-43